

Naslov članka/Article:

FORMATIVNO SPREMLJANJE NA PODROČJU PREDŠOLSKE VZGOJE

Formative Assessment and Preschool Education

Avtorica/Author:

Lidija Jerše

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Vzgoja in izobraževanje št. 2-3/2025, letnik 56

ISSN 0350 -5065

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2025

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/vzgoja-in-izobrazevanje/>

Lidija Jerše

Zavod RS za šolstvo

FORMATIVNO SPREMLJANJE NA PODROČJU PREDŠOLSKE VZGOJE

Formative Assessment and Preschool Education<https://doi.org/10.59132/viz/2025/2-3/11-20>

IZVLEČEK

Oddelek za predšolsko vzgojo na Zavodu RS za šolstvo v zadnjem desetletju skupaj z sodelujočimi vrtci sistematično razvija koncept formativnega spremljanja na področju predšolske vzgoje. Z načrtnim in smiselnim vključevanjem prvin formativnega spremljanja v vzgojno-izobraževalno delo se kažejo pozitivne spremembe glede aktivne vloge otrok in posledično spremenjene vloge odraslega v procesu načrtovanja, izvedbe in evalvacije vzgojno-izobraževalnega dela. V prispevku predstavljam potek razvojnega dela v okviru razvojne naloge Formativno spremljanje na Oddelku za predšolsko vzgojo ter opisujem razvoj strategije formativnega spremljanja ter njen vpliv na vzgojno-izobraževalno delo v vrtcih.

Ključne besede: predšolska vzgoja, formativno spremljanje, otrok v središču, kompetenten otrok, otrokova dobrobit, vloga odraslega

ABSTRACT

Over the past decade, the Department for Preschool Education at the National Education Institute Slovenia, in collaboration with participating kindergartens, has been systematically developing the concept of formative assessment in preschool education. The purposeful and meaningful integration of formative assessment elements into educational work has resulted in positive changes, particularly in the active role of children and, consequently, in the evolving role of adults in the planning, implementation, and evaluation of educational activities. This article presents the work undertaken as part of the developmental task on formative assessment within the Department for Preschool Education. It describes the development of the formative assessment strategy and its impact on educational practice in kindergartens.

Keywords: preschool education, formative assessment, child-centred approach, competent child, child wellbeing, adult role

UVOD

Formativno spremljanje postaja v šolskem prostoru vse bolj pomembno. Kot je navedeno v Holcar Brunauer idr. (2017), sta za to najbolj zaslužna Paul Black in Dylan Wiliam. Avtorja številnih raziskav poudarjata predvsem pomen aktivne vloge učenca v procesu učenja ter vloge učitelja, ki pri tem učenca podpira, ter izpostavljata pomen sprotne in kakovostne povratne informacije, ki jo učitelj posreduje učencu v procesu učenja. Holcar Brunauer idr. (2017, str. 6) so zapisali: »Formativno spremljanje nima enoznačne definicije, vendar pa večina strokovnjakov izpostavlja, da gre za proces stalnega spremljanja napredovanja pri učenju oziroma preverjanja doseganja ciljev po zastavljenih kriterijih uspešnosti.«

Na Zavodu RS za šolstvo se je pred letom 2016 formativno spremljanje implementiralo v vrtce prek različnih inova-

cijskih projektov. Leta 2016 pa smo začeli z razvojno nalogo *Formativno spremljanje/preverjanje*, ki je bila zasnovana za celotno vertikalno, tj. od vrtca do srednje šole. Zaradi specifičnosti dela v vrtcih smo na Oddelku za predšolsko vzgojo nalogo poimenovali *Formativno spremljanje v vrtcu* ter si zastavili svojo razvojno pot.

Od avgusta 2018 do avgusta 2020 se je razvojna naloga nadaljevala pod naslovom *Uvajanje formativnega spremljanja in inkluzivne paradigme v vrtcu*, od septembra 2020 do avgusta 2023 pa je potekala pod naslovom *Varno in spodbudno učno okolje – ustvarjanje učnih okolij za 21. stoletje*.

Septembra 2023 smo z že 50 vključenimi vrtci začeli z delom v novi razvojni nalogi z naslovom *Vključujoča vrtca in šola – vključujoči fizični prostor*.

V okviru razvojne naloge *Formativno spremljanje/preverjanje* je nastal priročnik *Formativno spremljanje v podporo učenju*, ki vsebuje sedem zvezkov. V gradivu so oblikovani temeljni elementi formativnega spremljanja, ki postavljajo učenca v središče procesa, so med seboj povezani in imajo vpliv drug na drugega. Ti elementi so naslednji: nameni učenja in kriteriji uspešnosti, dokazi, povratna informacija, vprašanja v podporo učenju ter samovrednotenje in vrstniško vrednotenje. Del zbirke je tudi zvezek, namenjen področju predšolske vzgoje, z naslovom *Vključevanje v vrtcu*.

ZAKAJ SMO NA PODROČJU PREDŠOLSKÉ VZGOJE NAČRTOVALI SVOJO RAZVOJNO POT FORMATIVNEGA SPREMLJANJA?

Wiliam (2013) opisuje formativno spremljanje kot most med poučevanjem in učenjem. Na področju predšolske vzgoje smo se osredotočili predvsem na pomen spremljanja, kajti pri besedi preverjanje kaj hitro naletimo na standarde znanja ter ocenjevanje dosežkov. Pri formativnem spremljanju na področju predšolske vzgoje gre predvsem za upoštevanje in uresničevanje načel *Kurikuluma za vrtce*. Načelo razvojno-procesnega pristopa razlaga: »Cilj učenja v predšolski dobi je sam proces učenja, katerega cilj niso pravilni in nepravilni odgovori, temveč spodbujanje otrokovih lastnih (simbolnih, fantazijskih in domišljijah) strategij dojemanja, izražanja, razmišljanja itn., ki so zanj značilne v posameznem razvojnem obdobju« (*Kurikulum za vrtce*, 1999, str. 16). Kot je zapisano v Cankar idr. (2019), je poudarek pri predšolski vzgoji na zagotavljanju spodbudnega okolja, ki vsem otrokom omogoča ustrezen razvoj njihovih sposobnosti in spretnosti, v nadaljevanju pa opozarjajo: »Napačno razumevanje dosežkov – kot standardov, ki bi jih morali hkrati doseči vsi enako oz. podobno stari otroci (poudarjanje dosežkov bi vodilo v primerjanje ali celo stigmatizacijo in bi delovalo nespodbudno), bi implicitno posredovalo prepričanje, da morajo vsi otroci doseči iste razvojne mejnike hkrati in pri točno določeni starosti. Zato je na področju predšolske vzgoje še toliko bolj pomembno spremljanje napredka vseh otrok na različnih področjih razvoja in učenja ter zagotavljanje vzpodbudnega, varnega učnega okolja in nudenje ustrezne podpore vsakemu posameznemu otroku pri razvoju in učenju« (Cankar idr., 2019, str. 27, 28). Ob upoštevanju načel in ciljev predšolske vzgoje smo v utemeljitvi razvojne naloge za vrtce zapisali: »Formativno spremljanje se udejanja kot koncept, pri katerem vzgojitelji sistematično podpirajo otroke pri učenju. S formativnim spremljanjem vzgojitelji spodbujajo učenje vsakega posameznega otroka in ga podpirajo v njegovem aktualnem razvoju. Prenos ugotovitev formativnega spremljanja v izvedbeni kurikulum, z ustreznim strokovnim načrtovanjem, zagotavlja podporo v učenju vsakega otroka v območju njegovega bližnjega razvoja. Aktivna vključenost otrok v proces in razvojno procesni pristop, sta dva pomembna vidika, ki osvetljujeata formativno spremljanje v vrtcu.«¹ Da spremljanje otrokovega razvoja in učenja predstavlja sestavni del predšolskega kurikula in pomeni osnovo za načrtovanje ter spada med

procesne kazalnike kakovosti, razlaga tudi Rutar (2013) ter ob tem poudarja pomen sociokulturnega pristopa, ki opredeljuje spremljanje in razumevanje otroka in njegovega učenja v fizičnem in socialnem kontekstu.

POTEK RAZVOJNEGA DELA V OKVIRU FORMATIVNEGA SPREMLJANJA IN RAZPRAVA

Na Oddelku za predšolsko vzgojo smo delo v razvojni nalogi zasnovali na načelih formativnega spremljanja, in sicer na individualizaciji, diferenciaciji, inkluziji, razvojno-procesnemu pristopu in kakovostnih interakcijah.

Kot je navedeno v Cotič Pajntar in Zore (2016),² lahko le z učinkovitim spremljanjem načrtujemo ustrezno podporo za razvoj in učenje otrok. Oblikovali smo pet ključnih elementov formativnega spremljanja,³ ki so med seboj povezani in vplivajo drug na drugega: aktivna vključenost otrok v proces, dokazi, povratna informacija, učenje otrok od otrok in vrednotenje in samovrednotenje.

► SLIKA 1: Elementi formativnega spremljanja
Vir: Holcar Brunauer idr., 2016, str. 3

Pri formativnem spremljanju so ključni **upoštevanje individualnih posebnosti in potreb posameznega otroka, spodbujanje in omogočanje aktivne vključenosti otrok, zagotavljanje učenja otrok od otrok, podajanje kakovostne, sprotne in smiselne povratne informacije otroku ter vključevanje otrok v proces vrednotenja in samovrednotenja** procesa učenja. V središču procesa je otrok. Ob tem poudarjamo izjemno pomembno vlogo odraslega, tako iz vidika sistematičnega spremljanja in dokumentiranja dokazov v razvoju in učenju kot z vidika podpore vsakemu posameznemu otroku v območju njegovega bližnjega razvoja.

V prvih dveh letih razvojnega dela smo v okviru razvojne naloge *Formativno spremljanje v vrtcu* s 17 vzgojiteljicami⁴ iz vrtcev v vseh območnih enotah Zavoda RS za šolstvo

1 Vir: interno gradivo Oddelka za predšolsko vzgojo v okviru RN *Formativno spremljanje*.

2 Vključujoči vrtec kot šesti zvezek zbirke *Vključujoča šola*.

3 Elementi formativnega spremljanja so bili oblikovani glede na specifične razvoja in učenja predšolskih otrok. Priredili smo jih po ključnih strategijah (Wiliam, 2013) in elementih formativnega spremljanja za šole (Holcar Brunauer idr., 2016).

4 V nadaljevanju članice razvojne skupine.

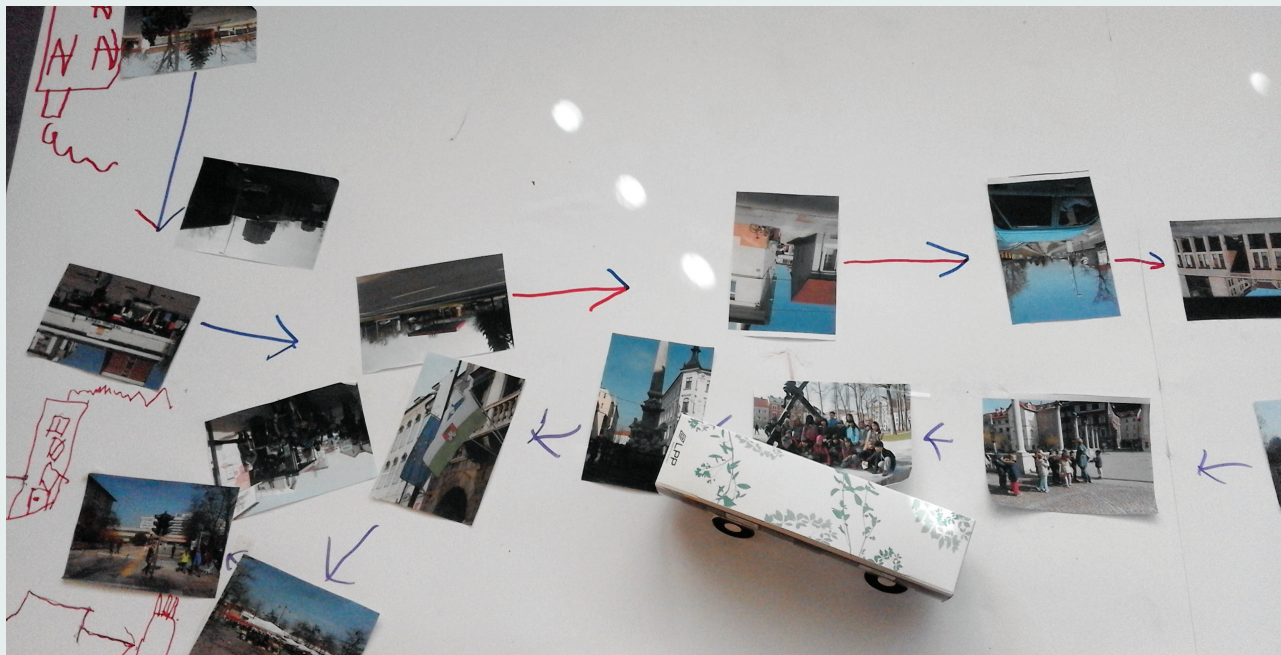
PRIMER 1

Članica razvojne skupine (multiplikator): vzgojiteljica Andreja Kramar Klešnik, Vrtec Zelena jama Ljubljana, starost otrok: 5–6 let

Opis dogodka:

Otroci so predlagali izlet v center mesta Ljubljane. Ob podpori vzgojiteljice so otroci s pomočjo zemljevidov in aplikacije *Google Street View* načrtovali pot od vrta do načrtovanega cilja. Vzgojiteljica jim je omogočila aktivno vključenost že v procesu načrtovanja dejavnosti,

tako da jim je ponudila plakat, na katerega so risali načrt poti, lepili sličice stavb in drugih objektov na poti ter »pisali« svoje oznake in opombe. "Zemljevid" je služil tudi po zaključeni dejavnosti, saj so se ob njem skupaj pogovarjali, kaj vse so videli, kje so potovali ipd. Plakat je nastajal sproti, otroci so nanj risali in "pisali" tudi še naslednje dni, ko so se spominjali svojih doživetij. Ob plakatu so med otroki potekali zanimivi pogovori, le-te je vzgojiteljica budno spremljala in beležila. Plakat so videli tudi starši otrok. Otroci so jim navdušeno razlagali potek poti, opisovali znamenitosti mesta, delili svoje občutke, ki so jih doživljali na izletu, idr.

► SLIKA 2: Plakat (otroci s podporo vzgojiteljice načrtujejo izlet v center Ljubljane)
Foto: Andreja Kramar Klešnik

v Sloveniji sledili namenu in ciljem razvojne naloge: opazovati spremembe in oblikovati ugotovitve o lastnem pedagoškem procesu pri uporabi elementov formativnega spremljanja, razvijati primere uporabe elementov formativnega spremljanja v vrtčevski praksi, razvijati primerne načine spodbujanja otrok za ozaveščanje lastnega procesa učenja, oblikovati mrežo medsebojne podpore pri širjenju prakse formativnega spremljanja ter spremljati in nuditi podporo članicam razvojne skupine pri formativnem spremljanju v vrtcu.

Svetovalke oddelka za predšolsko vzgojo⁵ smo podporo članicam razvojne skupine nudile tako, da smo oblikovale osebne akcijske načrte, ki so bili namenjeni postopnemu raziskovanju lastne prakse. Načrt je vseboval tudi pisno refleksijo, iz katere je bilo razvidno, kaj so v projektu pridobile članice razvojne skupine in kaj otroci. Na podlagi ugotovitev iz osebnih akcijskih načrtov ter na podlagi evalvacije celotnega programa razvojne naloge smo ob zaključku dvoletnega razvojnega dela ugotovili, da so bile članice razvojne skupine bolj ozaveščene o pomenu formativnega spremljanja razvoja in učenja otrok. Ugotovili

smo tudi, da je zaradi sistematične uporabe elementov formativnega spremljanja prišlo do nekaterih sprememb v vzgojno-izobraževalnem procesu. Članice razvojne skupine so namenjale več pozornosti in vključevanju otrok v proces, postopoma ozaveščale pomen pravočasne in ustrezne povratne informacije otrokom, spodbujale in omogočale situacije za učenje otrok od otrok ter bolj pogosto vključevale otroke v proces vrednotenja in samovrednotenja.

Glede na pozitivne rezultate razvojnega dela in zagotavljanja še višje procesne kakovosti dela v vrtcih smo želeli koncept formativnega spremljanja še naprej poglobljeno razširati v vrtčevsko prakso in zato vrtce povabili k sodelovanju pri nadaljevanju razvojne naloge z naslovom *Uvajanje formativnega spremljanja in inkluzivne paradigme v vrtcu*. Naloga je bila namenjena poglobljanju prakse formativnega spremljanja v vrtcih, s poudarkom na strokovni podpori vzgojiteljev, ki je bila usmerjena v spodbujanje razvoja in učenja vsakega posameznega otroka v vrtcu. V podporo pri uvajanju je nastal priročnik *Vključevanje v vrtcu* kot del zbirke priročnika *Vključujoča šola*. Ker je

5 V nadaljevanju svetovalke.

inkluzija temeljno načelo formativnega spremljanja, smo se v okviru razvojne naloge v prvi vrsti zavzemali za zagotavljanje vključujočega okolja vsem otrokom. »Ko govorimo o vključujočem vrtcu, vedno razmišljamo o prepričanjih in vrednotah, ki so pomembni za vključevanje: o enakosti in pravičnosti, o pomenu sodelovanja in soudeležnosti v skupnosti, o sočutju, spoštovanju različnosti in skrbi za trajnostni razvoj. Vključevanje v najširšem smislu zajema vrednote, politike in prakso, ki podpirajo pravico vsakega otroka in njegove družine, da sodeluje v vseh dejavnostih in okoliščinah kot polnopraven član družine, skupnosti in družbe« (Cotič Pajntar in Zore, 2017, str. 5). Za zagotavljanje vključujočega okolja smo odgovorni vsi, ki delujemo na področju predšolske vzgoje, kajti kot je poudarjeno (Cotič Pajntar in Zore, 2017, str. 5), je pomembna vključenost vsakega posameznega otroka v različne socialne interakcije v vrtcu. Tako smo naslednjih dveh letih intenzivnega strokovnega dela skupaj z 21 vrtci postopoma sledili namenu in ciljem razvojne naloge. V razvojno skupino so bile vključene članice, ki so sodelovale že v razvojni nalogi *Formativno spremljanje v vrtcu* in so zaradi preteklih izkušenj dobile pomembno vlogo multiplikatorja/mentorja. Vodilni delavci (ravnatelj in pomočniki ravnateljev) vrtcev pa so delovali v vlogi vodje timov. Nekaj vrtcev se nam je priključilo na novo. V vsakem vključenem vrtcu se je razvojni nalogi priključilo še štiri do pet strokovnih delavcev. Oblikoval se je razvojni timi, ki je vključeval vodjo tima, multiplikatorja ter vzgojitelje.⁶ Namen in cilji razvojne naloge so bili: spremljati in nuditi podporo pri uvajanju in poglobljanju elementov formativnega spremljanja v vrtcih, podpirati vodilne in strokovne delavce vrtcev pri implementaciji formativnega spremljanja in inkluzivne paradigme v vrtcu ter oblikovati mrežo medsebojne podpore strokovnih delavcev in vrtcev pri implementaciji rezultatov dela. Zelo pomembno vlogo v timu sta imela vodja razvojnega tima in multiplikator/mentor. Za vsako leto sta pripravila načrt akcijskega raziskovanja lastne prakse,⁷ se udeleževala kolegialnih hospitacij in analiz po hospitaciji, skupaj pripravljala in vodila delovna srečanja razvojnega tima v vrtcu, predstavljala primere iz prakse, pregledovala poročila drugih članov razvojnega tima vrtca in jim podala ustrezne povratne informacije, nudila podporo članom razvojnega tima v vrtcu (individualni posvetovalni pogovori), se udeleževala regijskih srečanj s svetovalko in srečanj z razvojnimi timi iz drugih vrtcev ter pripravljala obdobjna poročila, ki so bila oddana svetovalki,⁸ ter se z njo posvetovala o nadaljnjih korakih akcijskega raziskovanja. Preostali člani razvojnega tima so ravno tako letno pripravljali in izvajali načrt akcijskega raziskovanja lastne prakse, pripravljali kolegialne hospitacije z analizo in se jih udeleževali, se udeleževali delovnih srečanj razvojnega tima v vrtcu, s podporo svetovalke pripravljali in predstavljali primere iz prakse na srečanjih razvojnega tima v vrtcu, na regijskih

in republiških srečanjih članov razvojne naloge ter na študijskih srečanjih za vrtce. Člani razvojnega tima so nudili podporo drug drugemu in skupaj profesionalno rasli, dvignila se je raven strokovne razprave med člani tima. Zelo pomembno je bilo, da so v vrtcih s potekom in rezultati razvojne naloge seznanili tudi starše otrok. Na novo vključeni člani so tako postopoma, a zanesljivo, napredovali pri pridobivanju izkušenj in izboljševanju svoje prakse ter tako dosegali višjo stopnjo procesne kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela. Pokazalo se je, da na kakovost dela zelo vpliva vključenost obeh strokovnih delavcev v oddelku, tj. vzgojitelja in vzgojitelja predšolskih otrok – pomočnika vzgojitelja, ki sta delovala kot tandem. Kot zelo konstruktivna in učinkovita so se izkazala regijska delovna srečanja vseh razvojnih timov iz vključenih vrtcev v posamezni območni enoti Zavoda RS za šolstvo, ki so potekala približno na dva meseca. Na srečanjih so člani predstavljali svojo prakso in v razpravah izmenjevali izkušnje, svetovalke pa smo jih usmerjale in podpirale s strokovnimi prispevki in gradivi ter raznimi pripomočki za uvajanje formativnega spremljanja in inkluzivne paradigme in v praksi. Na relaciji vrtcev – svetovalka so potekali tudi številni posvetovalni pogovori, ki so jih člani razvojnih timov ocenili kot potrebne, saj so se nanašali na njihove konkretne dileme in vprašanja in bili zato tudi učinkoviti. Kljub temu da so zaradi ukrepov v času pandemije covid-19 zadnji meseci razvojne naloge potekali v obliki sodelovanja na daljavo, smo ob zaključku razvojne naloge **beležili več pomembnih rezultatov**⁹.

- Izkazalo se je, da so za uspehe zelo pomembne predanost vodstva vrtca, podporna vloga multiplikatorjev/mentorjev ter strokovna podpora svetovalk.
- Sodelovanje v razvojni nalogi je prispevalo k osebni in profesionalni rasti ter prispevalo k višji kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela v vrtcu.
- Znanja o formativnem spremljanju so vplivala na to, da so v vrtcih vedno več časa namenili opazovanju in spremljanju otrok. Otrokom so bolj prisluhnili, se odzivali na njihove pobude in potrebe, se z njimi vedno več pogovarjali, jih slišali in jim nudili spodbudne povratne informacije.
- Hospitacije in strokovni pogovori po hospitacijah so se izkazali kot zelo pomembna učna situacija za vse vključene, tako za izvajalce hospitacij kot za udeležence na hospitacijah.
- Veliko časa so namenjali dokumentiranju dokazov o učenju, iskanju najboljših poti in pristopov, kar je prispevalo h kakovostnejšemu načrtovanju in skupni evalvaciji z otroki. Tako je postajal proces otrokovega učenja in napredka bolj viden.

Ob zaključku razvojne naloge smo se lahko pohvalili s številnimi zapisi in drugimi dokazi dokumentiranja otrokovega procesa učenja z opisom/komentarjem vzgojitelja.

6 Vzgojitelji naslavljamo tudi vzgojitelje – pomočnike vzgojiteljev.

7 Na Oddelku za predšolsko vzgojo smo pripravili akcijske načrte (portfolio) za posamezne člane razvojnih timov, in sicer za namen samovrednotenja (za sprotne beleženje dosežkov, ugotovitev in dilem) ter kot orodje za refleksijo opravljenega akcijskega kroga in načrtovanje novega akcijskega kroga. Hkrati so jim služili kot orodje za pripravo obdobjnih poročil. Vodje razvojnih timov so zbirali poročila članov in dokaze procesa učenja ter jih reflektirali skupaj z multiplikatorjem in preostalih članov ter jih oddali svetovalki, ki je po pregledu le-teh podala komentar oz. povratno informacijo in usmeritve za prihodnje delo. Tako smo skupaj napredovali v procesu učenja in si prizadevali oblikovati učečo se skupnost.

8 Svetovalke so bile mentorice vrtcev v svojih območnih enotah ZRSŠ.

9 Povzeto po poročilu o delu v razvojni nalogi *Uvajanje formativnega spremljanja in inkluzivne paradigme v vrtcu 2018–2020* in gradivu zaključnega strokovnega srečanja vodij in članov razvojnih timov, september 2020.

PRIMER 2:

Članica razvojne skupine (multiplikator): vzgojiteljica Manica Žnidaršič, Vrtec Otona Župančiča Ljubljana, starost otrok: 5 let

Opis dogodka:

Vzgojiteljica je dejavnost snemala in tako pridobila dokaz v obliki videoposnetka. Dečkoma je omogočila ogled posnetka in ju z vprašanji vključila v vrednotenje in samovrednotenje procesa igre in učenja ter njune odzive zabeležila v obliko zapisa. Dokaza (posnetek in zapis pogovora z dečkoma) sta vzgojiteljici služila za vpogled in razmišljanje o njuni igri, komunikaciji, sodelovanju, razmišljanju, empatiji idr. Na podlagi ugovitve je vzgojiteljica za dečka načrtovala nove izzive.

Zapis pogovora z dečkoma ob ogledu posnetka njune igre z avtomobili:

Vzgojiteljica: Kaj opazita na posnetku in kako se spomnita vajine igre?

L: Jaz vem, na katero stran se obrne avto, sem tudi tu vedel, ko sva se igrala.

L: Jaz sem avto kar zbil, glej. In potem sem sladoledarja dal na prve gume in ga rešil.

L: Zdaj sem jaz pogledal tebe na posnetku in imel si rdeče oči.

K: Drugače pa imam modre, a ne?

K: D. se ni želel igrati z nama. Hotel se je sam.

K: Evo, glej, D.

L: Jaz sem opazil, da K prej ni dovolil se igrati D.

K: Ne, samo D. ni hotel pomagati. Zgleda, da se ti ne spomniš, ker je bilo to nazaj. Ni se odločil in ni pomagal. Glej, sam si je zapravlil.

Vzgojiteljica: Kako se počutita, ko gledata posnetek?

L: Meni je ful zabavno to gledati in se videti. Ful sem se trudil in pomagal K.

K: Meni je hecno se gledati.

Vzgojiteljica: Ali bi kaj spremenila?

K: Da bi najprej jaz igral, nato ti in da bi menjala. Da ne bi istočasno skupaj igrala, ker sva se motila.

L: Meni se zdi, da se nisva motila prav zelo, pomagala sva si.

L: Da bi še D. pomagal.

K: Vidim, da je najbolje da čim več kartic narediš, da ful časa igraš in potem se naučiš.

► SLIKA 3: Slikovni prikaz poteka igre¹⁰
Foto: Manica Žnidaršič

Od septembra 2020 do avgusta 2023 se je razvojna naloga nadaljevala pod imenom *Varno in spodbudno učno okolje – ustvarjanje učnih okolij za 21. stoletje za področje predšolske vzgoje*. V nalogo je bilo vključenih 186 strokovnih delavcev iz 27 vrtcev iz vseh območnih enot Zavoda RS za šolstvo. Vrtcem, ki so že sodelovali v preteklih dveh razvojnih nalogah, se je priključilo še nekaj novih. Tudi v tej razvojni nalogi je delo potekalo v okviru razvojnih timov, postopo-

ma pa so rezultate dela implementirali še na preostale strokovne delavce.

Namen naloge je bil zagotavljati varno in spodbudno učno okolje v vrtcu in udeležati *smernice učnega okolja za 21. stoletje*.¹¹ Za področje predšolske vzgoje smo za udeležanje *smernic* izpostavili naslednje pomembne vidike, in sicer da udeležamo formativno spremljanje na način, da

¹⁰ Otroka sta bila aktivno vključena v proces načrtovanja in izvedbe igre ter v proces vrednotenja in samovrednotenja.

¹¹ Smernice učnega okolja smo povzeli po Dumont, H., Instance, D. (2013). *Smernice za učna okolja v 21. stoletju*. V S. Sentočnik (ur.), *O naravi učenja*. ZRSŠ.

postavljamo otroka v središče, da izhajamo iz otrokovih potreb, da poudarjamo socialno naravo učenja, pomen čustev pri učenju, pomen prepoznavanja in upoštevanja individualnih razlik ter da prilagajamo delo na način, da je zagotovljena ustrezna zahtevnost za vse otroke. Še naprej smo iskali, preizkušali in razvijali strategije in pristope za aktivno vključenost otrok v proces, za uresničevanje kulture vključujočega vrtca, za poglobljanje refleksije in evalvacije, spodbujanje strokovnega dialoga v vrtcu ter za načine dokumentiranja dokazov otrokovega učenja z namenom dialoga med vsemi deležniki. Na tem področju smo beležili napredek. Rezultati so se izkazovali v obliki izjemnih dokazov procesa učenja, opremljenih s komentarji vzgojitelja.¹² Zapisi so izkazovali tako imenovane »zgodbe o učenju« otrok. Kot je zapisano v Harrison (2009),¹³ so zgodbe o učenju orodje za dokumentiranje igre in učenja in spodbujajo dialog med vsemi vključenimi v proces, vzgojitelji, otroki in starši. Članek izhaja iz sodobnih pristopov zgodnjega učenja, ki temeljijo na paradigmi socialnega konstruktivizma¹⁴ in se vse bolj posvečajo vprašanju, kako naj učenje otrok postane vidno njim samim in drugim. Pomen dokumentacije in arhiviranja izdelkov ter življenja in dela v vrtcu poudarja tudi Malaguzzi, utemeljitelj pedagoškega pristopa Reggio Emilia. Velik pomen pripisuje strokovni razpravi, ki poteka med strokovnimi delavci med preučevanjem pridobljenega gradiva, in pomenu diskusije s starši otrok z namenom podpore otroku v nadaljnjem razvoju in učenju (Malaguzzi, 1993, v Devjak in Skubic, 2009). Na vprašanje, kako udeležati učenje bolj vidno, je intenzivno iskal odgovore tudi John Hattie, ki je interpretiral rezultate več kot 800 metaanaliz.¹⁵

Naj se ob tem ponovno spomnimo, da smo bili med potekom razvojne naloge v času epidemije covid-19. Ukrepi zaradi epidemije so, kot vemo, zelo vplivali na ljudi, še posebej na otroke, ki jim je bila tako rekoč "čez noč" odvzeta možnost socialnih stikov s sovrstniki in njim pomembnimi drugimi (vzgojitelji). Da so vzgojitelji izjemno pomembni v najbolj občutljivem življenjskem obdobju otrok¹⁶ in imajo nanje velik vpliv, poudarja Rutar Ilc (2023) ter pri tem izpostavlja pomen odnosne kompetence in socialno-čustvenega učenja. Zato smo posebno pozornost namenili vlogi vrtca/vzgojitelja pri podpori otrokom in družinam v tem zelo zahtevnem obdobju. Članom razvojnih timov smo med drugim ponudili ravno za ta namen posneto predavanje dr. Anice Mikuš Kos *Kako podpirati zdrav psihosocialni razvoj predšolskega otroka v aktualnem času*; predavanje dr. Brigitte Rupar *Preko aktivnega poslušanja in postavljanja vprašanj do učinkovitejših rešitev* ter predavanje prof. ddr. Barice Marentič Požarnik *Spodbujanje kakovostnega zgodnjega učenja*. Delo v vrtcih je bilo oteženo, onemogočena so bila tudi izobraževanja

in mreženja v živo, vendar smo vsi vključeni v nalogo že pridobili določene kompetence za sodelovanje in komunikacijo na daljavo in tako različna srečanja kljub težkim razmeram izvajali kakovostno. V prvi polovici leta so zato potekale hospitacije na daljavo,¹⁷ kar se je izkazalo kot zelo dobra praksa. Hospitacije so se izkazale kot odlična priložnost za skupno vrednotenje in učenje. Prispevale so k razvoju tima ter strokovni rasti njegovih članov. Člani razvojnih timov so prek srečanj s svetovalko, medsebojnih strokovnih diskusij v timih, študija strokovne literature ter preučevanja primerov dobrih praks in izobraževanj krepili teoretično znanje na področju formativnega spremljanja. V svojih vrtcih pa so že širili vsebino ter rezultate razvojne naloge na preostale strokovne delavce, ki niso bili člani razvojnega tima.

Ugotavljali smo, da so člani razvojnega tima napredovali na področju spremljanja in pridobivanja dokazov razvoja in učenja otrok, vendar so še potrebovali podporo vodij razvojnih timov in svetovalk pri procesu vrednotenja dokazov. Vsi skupaj smo še naprej poglobljeno razmišljali o zagotavljanju vključenosti in dobrega počutja vsakega posameznega otroka. S predstavitvami primerov dobre prakse na vrtčevskih in regijskih in republiških srečanjih članov razvojnih timov se je oblikoval prostor, ki je postopoma omogočal pogoje za podajanje kakovostnih, konstruktivnih povratnih informacij, ki so strokovnega delavca usmerjale pri njegovem delu. Moderacija primerov iz prakse je potekala v varnem in spodbudnem okolju in tako se je vse več članov odločalo za predstavitev primerov prakse na mreženjih. Vloga multiplikatorjev in vodij tima je bila pri moderacijah zelo pomembna, kajti njihovi komentarji so bili pogosto izhodišče za poglobljeno strokovno razpravo. Vse to pa je prispevalo k samorefleksiji in samevalvaciji strokovnih delavcev in posledično k razmisleku ter ozaveščanju elementov procesne kakovosti vrtca.

Na povabilo svetovalke za predšolsko vzgojo so člani razvojnih timov predstavljali primere iz prakse¹⁸ na študijskih srečanjih za vrtce. Prestavitvam je sledila delavnica, kjer so udeleženci poglobljeno razmišljali o vsebini posameznega predstavljenega primera in o lastni praksi v vrtcu. Tako smo zagotavljali implementacijo rezultatov razvojne naloge v širši prostor predšolske vzgoje. Samo v šolskem letu 2022/2023 je bilo pripravljenih 20 primerov iz prakse, ki so bili predstavljeni na 46-ih izvedbah študijskih srečanj za vrtce.

Za namen razvojne naloge je bila pripravljena tudi spletna učilnica *Sodelovalnica*, katere namen je bil skupno učenje prek objavljene kakovostne strokovne literature ter izbranih primerov iz prakse članov razvojne naloge.

12 Za namen predstavitev primerov iz prakse so bili pripravljeni v obliki digitalnih zgodb, anekdotskih zapisov in študije primera.

13 Izbor in delovni prevod članka: Marija Sivec (2020). Zavod RS za šolstvo, Oddelek za predšolsko vzgojo (interno delovno gradivo za razvojno *Uvajanje formativnega spremljanja in inkluzivne paradigme v vrtcu*).

14 Vigotski je trdil, da posameznikov razvoj in učenje oblikujejo socialne interakcije, sredstva kulture in aktivnosti (Woolfolk, 2002).

15 Rezultate je objavil v: Visible learning (2009) ter Visible learning for teachers (2012).

16 Predšolsko obdobje.

17 Hospitacija na daljavo je vsebovala vse potrebne elemente: vsebinsko pripravo, izvedbo, pridobivanje dokazov (fotografije, posnetki, zapisi ipd.), vrednotenje dokazov v tandemu in v timu, evalvacijo, strokovno razpravo in podajanje celostne povratne informacije svetovalke.

18 Avtorski primeri so nastali v sodelovanju članov razvojnih timov in svetovalk Oddelka za predšolsko vzgojo.

PRIMER 3

Članica razvojnega tima (multiplikator): vzgojiteljica Iris Bračun Mlačnik, Vrtec Dravograd, starost otrok: 3 leta

Opis situacije, v kateri je nastal izdelek otroka:
Vzgojiteljica:

Na začetku šolskega leta je deček risal »čačke«, prve oblike so se pojavile decembra. Njegovo eksperimentiranje z barvami je bilo pogosto, opaziti pa je bilo odklanjanje likovnih dejavnosti. Deček je pogosto opazoval ptice in zaznala sem njegovo navdušenje nad njimi. Ob tem sem izkoristila priložnost in z dečkom začela pogovor o pticah. Vprašala sem ga, ali bi narisal

ptico. Deček je izziv sprejel in nastala je slika ptiča. Deček je bil z izdelkom zelo zadovoljen in od takrat naprej se je pogostejše in z večjim veseljem vključeval v likovne dejavnosti. Vzgojitelji se nenehno srečujemo z vprašanjem, kako pripraviti spodbudno učno okolje, s katerim bi zagotovili ustrezne pogoje za kakovostno učenje vseh otrok in tako lažje prepoznavali in razumeli individualne razlike med otroki. V tem primeru sem našla izhodišče oz. vsebino, ki je bila otroku blizu, in prek le-te, otroka spodbudila, da je napredoval tudi na likovnem področju.

Z vsebino razvojne naloge smo sodelovali tudi na odmevnem dogodku v slovenskem prostoru vzgoje in izobraževanja, in sicer na konferenci *Od poučevanja k učenju s formativnim spremljanjem*, ki je potekala 30. avgusta 2022, v Cankarjevem domu v Ljubljani. Konferenca je bila namenjena vodilnim in strokovnim delavcem v vrtcih, osnovnih, glasbenih in srednjih šolah. Vrtci so bili soudeleženi kot pomemben del vzgojno-izobraževalne vertikale. V plenarnih in sekcijah predavanjih smo spregovorili o učinkih formativnega spremljanja na učenje in medosebne odnose. Udeleženci smo spodbudili k razmisleku o možnostih nadaljnjega razvoja, poglobljanja in širjenja strategij formativnega spremljanja v vzgojno-izobraževalni proces. Vsebinska za področje predšolske vzgoje bila na konferenci uspešno predstavljena širšemu krogu poslušalcev (tudi vrtcem in šolam, ki niso bili vključeni v razvojno nalogo). S tem smo uresničevali tudi enega glavnih ciljev razvojne naloge, to je implementacija rezultatov naloge v širši prostor vzgoje in izobraževanja.

► SLIKA 4: Likovni izdelek otroka, slika Ptič
Foto: Iris Bračun Mlačnik

Ob zaključku razvojne naloge smo pripravili zaključno konferenco *Ustvarjanje učnih okolij in formativno spremljanje v vrtcu – otrokov glas*, ki je potekala 19. aprila 2023 v Hotelu Thermana Laško. S konferenco smo želeli osvetliti pomen formativnega spremljanja ter pristopov in načel varnega in spodbudnega učnega okolja za procesno kakovost vrtca in predstaviti rezultate ter izkušnje razvojne naloge. Konferenca je bila namenjena vrtcem, ki so bili vključeni v razvojno nalogo, ter tudi vsem drugim vrtcem, ki jih je zanimala ta tematika. Poleg delavnic, na katerih smo ob primerih iz prakse z udeleženci razmišljali o vidiku varnega in spodbudnega okolja ter formativnega spremljanja, smo izpostavili dve še ključni vsebini, ki sta se skozi potek vseh treh razvojnih nalog pokazali kot nevarljivi točki. Tako smo z vidika stroke v okviru vloge vzgojitelja kot reflektivnega praktika v plenarnih predavanjih izpostavili *pomen formativnega spremljanja v času dnevne rutine in pomen participacije otrok v procesu vzgojno-izobraževalnega dela v vrtcu*. V predavanju

dr. Marcele Batistič Zorec *Dnevna rutina – vloga otroka, vloga vzgojitelja* smo razmišljali o vlogi otroka kot kompetentnega posameznika, kajti kot poudarja Batistič Zorec (2023), »kompetenten otrok« ni opis, ampak podoba otroka v glavi odraslih, kako razumemo otroka in njegove zmožnosti (kar pa pogojujejo tudi tako imenovane subjektivne teorije odraslih). Avtorica zaključuje, da je v poteku dnevne rutine v vrtcih še veliko prostora za vključevanje otrok ter posledično za dvig kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela. Ker je od pogleda na otroka kot kompetentnega posameznika odvisna tudi stopnja njegove vključenosti oz. participacije, je dr. Nada Turnšek o tem spregovorila v svojem prispevku *Participacija kot osmislitev življenja v vrtcu*. Poudarila je, da je otrok lahko aktiven državljan že v obdobju otroštva, da predšolski otroci niso samo uporabniki vrtca ali gostje in bi zato morali v večji meri sooblikovati potek življenja v vrtcu, pri tem pa je pomembno, da ustvarjajo in uresničujejo tudi lastne zamisli in ideje, ne le izbirajo med tem, kar predlagajo odrasli.

Sklenila je, da je vloga odraslih ta, da vsak dan ustvarjamo priložnosti za to, da otroci izrazijo svoja mnenja, želje, pričakovanja in ideje (Turnšek, 2023). Da dvom o možnosti otrokove participacije predstavlja dvom o otrokovi kompetentnosti, opozarja tudi Rutar (2012).

Ker se v zadnjem obdobju intenzivno ukvarjamo s prenovo *Kurikuluma za vrtce*,¹⁹ ne moremo spregledati pomembnih vsebinskih poudarkov v sami prenovi tudi glede podobe kompetentnega otroka. V *Izhodiščih za prenovo Kurikuluma za vrtce* (2022) je poudarjeno, da je podoba kompetentnega otroka »v pedagoški prostor vnesla potrebo po drugačni metodiki vzgoje, drugačni vlogi odraslega in zagotavljanju spodbudnega, socialno heterogenega okolja, ki omogoča uveljavljanje otrokove pravice do participacije v procesih odločanja o njegovem življenju«. Zato so ključni participatorni pedagoški modeli, ki izpostavljajo pogled na otroka kot zmožnega posameznika (*Izhodišča za prenovo Kurikuluma za vrtce*, 2022).

Ker smo ob zaključku te razvojne naloge ugotovili, da je za spremembo lastne prakse potreben daljši čas, smo se odločili, da razvojno delo nadaljujemo in poglobljamo naprej, in sicer v okviru nove triletno razvojne naloge *Vključujoči vrtec in šola – vključujoči fizični prostor*, ki poteka od septembra 2023 do avgusta 2026. V prvem letu se nam je pridružilo 50 vrtcev s skoraj 400 strokovnimi delavci. Zanimanje vrtcev za sodelovanje v razvojni nalogi kaže na to, da so rezultati preteklega dela vidni in cenjeni. Člani razvojnih timov vodijo dnevnik, s pomočjo katerih raziskujejo lastno

pedagoško prakso. Skozi evalvacijski proces sta vidna napredek in strokovna rast strokovnih delavcev. Rezultate razvojne naloge v vrtcih postopoma implementirajo v večji del kolektiva. V letošnjem šolskem letu je v razvojno nalogo vključenih že skoraj 900 strokovnih delavcev vrtcev.

Utemeljitev naloge je izhajala iz spoznanj in modelov, razvitih v preteklih treh razvojnih nalogah. Vključujoči vrtec sledi sodobnim pedagoškim spoznanjem pri zagotavljanju varnega in spodbudnega učnega okolja ter soudeležnosti in razvoju vsakega posameznika, zagotavlja socialno klimo ter uresničevanje inkluzivnega okolja, poudarja vlogo vzgojitelja pri zagotavljanju visoke stopnje soudeležnosti otrok ter omogoča različne možnosti za stalno in kakovostno sodelovanje s starši. V okviru razvojne naloge sledimo pomembnim, med seboj tesno povezanim vsebinam, in sicer vključujočemu fizičnemu in socialnemu učnemu okolju, formativnemu spremljanju ter participaciji otrok (*Utemeljitev razvojne naloge*, Oddelek za predšolsko vzgojo).

Otroci so vključeni v oblikovanje fizičnega prostora (igralnic in drugih prostorov, namenjenih bivanju in igri otrok), tako da o prostoru razmišljajo se pogovarjajo ter predlagajo svoje ideje, želje in potrebe za spremembe v prostoru. Da sta vključenost in dobro počutje otrok pomembna kazalnika kakovosti vzgojiteljevega dela, je poudarjeno v Leavers (1993), v Marjanovič in Fekonja (2005). Zato smo vzgojitelje spodbudili, da otroke spremljajo²¹ in na podlagi ugotovitev spremljanja načrtujejo nadaljnje delo in podporo otrokom.

PRIMER 4²²

Vzgojiteljica in članica razvojnega tima: Branka Trampuš, Vrtec Sežana, starost otrok: 1 leto

Komentar vzgojiteljice:

V procesu opazovanja sem zaznala, da sta bila počutje in vključenost deklice na nizki stopnji. Dejavnosti sem načrtovala tako, da bi deklico bolj vključila v dejavnosti, ki bi jo zanimala. Opazila sem, da ima deklica rada igrače medvedke. Starše sem spodbudila, naj otroci v vrtec prinesejo svoje medvedke. Deklica je zjutraj s seboj prinesla medvedka in ga pokazala drugim otrokom. Zadovoljstvo je izražala s smehom in sproščeno komunikacijo. Potekala je prosta igra z medvedki, nato smo plesali ob spremljavi pesmice *Medvedek pleše*. Deklica je s svojim medvedkom plesala in ob tem izkazovala zadovoljstvo. Po koncu pesmice je izrazila željo, da bi še plesala. V dejavnost je bila zelo vključena. Z deli telesa je ponazorila skok, dvig noge ipd. Ko sem se otrokom pri plesu pridružila, jo je moja prisotnost razveselila. Kasneje se je z drugimi otroki igrala v kotičku in si izposodila tudi njihove medvedke. Medvedka je postavljala na stol zraven sebe, mu pela pesmico in z

njim tudi zaspala. Medvedek (njej ljuba igrača) je pozitivno vplival na njeno počutje in vključenost.

Komentar svetovalke:

Vzgojiteljica je na podlagi skrbnega in sistematičnega opazovanja ugotovila, da deklica potrebuje njeno podporo. Načrtovala je dejavnost, ki je bila za deklico vključujoča. Da je priprava učnega okolja pomembna, poudarja tudi Kroflič (2016),²³ ko govori o pomenu fizičnega, socialnega, simbolnega ter domišljajskega prostora ter vlogi vzgojitelja, ki bi morala poznati ter načrtovati igo in učenje v mnogoterih učnih okoljih.²⁴

Vzgojitelji pa so o dobrem počutju in vključenosti starejše otroke spraševali skozi pogovor. »Pogovor z otrokom je pristop, ki ga uporabljamo z namenom, da otroci kot udeleženci predšolske vzgoje v vrtcu izrazijo svoja stališča o okolju in osebnosti, dejavnostih, socialnih odnosih in pravilih, kot jih zaznavajo v oddelku, v kateri so vključeni« (*Pogled v vrtec*, str. 111). Pripravili smo izhodišča za pogovor, vprašanja pa so vzgojitelji prilagodili glede na otrokove zmožnosti in interese ter na sam potek pogovora.

19 Prenova izobraževalnih programov s prenovo ključnih programskih dokumentov (*Kurikuluma za vrtce*, učnih načrtov ter katalogov znanj).

20 Dnevnik vzgojitelja raziskovalca v vključujočem vrtcu.

21 Kot pripomoček za spremljanje vzgojitelj lahko uporabi *Ocenjevalne lestvice vključenosti in dobrega počutja za predšolske otroke* (Leavers, prevedli in priredili L. Marjanovič Umek in U. Fekonja, *Pogled v vrtec*, 2005, str. 130).

22 Vzgojitelj na podlagi ugotovitev spremljanja pripravi zapis (o enem, dveh ali več otrocih), iz katerega je razvidno tudi načrtovanje dela z otroki v prihodnje.

23 Vir: Dr. Robi Kroflič, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani MNOGOTEROST UČNIH OKOLIJ V SODOBNEM VRTCU XXII. strokovno srečanje ravnateljic in ravnatelj vrtcev: *Otrok v učnem okolju 21. stoletja* (2016). Portorož.

PRIMER 5

Članica razvojnega tima: vzgojiteljica Mojca Brglez, Vrtec Ptuj, starost otrok: 5–6 let

*Zapis pogovora z otrokom:*²⁴

Otrok A

Vzgojiteljica: Ali rad hodiš v vrtec?

Otrok: Ja.

Vzgojiteljica: Kaj ti je v vrtcu všeč in kaj ti morda ni všeč?

Otrok: Da se igramo s prijatelji, da se družimo. Ni pa mi všeč, da mi na skrivaj hodijo v ladjo iz Lego kock.

Vzgojiteljica: Kaj najraje počneš v vrtcu?

Otrok: Igram. In nogomet rad igram, pa v kotičku sem rad, pa šotor se rad igram.

Vzgojiteljica: V vrtcu se veliko igraš. Kaj se najraje igraš?

Otrok: Najraje se igram z Lego kockami.

Vzgojiteljica: Ko se je vzgojiteljica igrala s teboj, kako si se počutil?

Otrok: Ja, vzgojiteljice se igrajo z mano. Takrat se počutim veselo, mi je fajn, da imam družbo.

Vzgojiteljica: Če bi bil ti vzgojitelj, kaj bi spremenil v vrtcu?

Otrok: Da bi imeli živali v vrtcu in da ne bi imeli ležalnikov.

Vzgojiteljica: Ali lahko v vrtec prineseš svojo igračo?

Otrok: Ja, plišasto.

Vzgojiteljica: Kaj pa delaš z njo?

Otrok: Počivam.

Vzgojiteljica: Kako poteka počitek pri vas v vrtcu?

Otrok: Da pridemo noter, sezujemo čevlje, potem gremo lulat in si umit roke, pa sezut copate in gremo na ležalnike.

Vzgojiteljica: Ali ležalnike pripravite sami?

Otrok: Ja.

Vzgojiteljica: Ali bi pri počitku kaj spremenil?

Otrok: Da se bi lahko pogovarjali.

Vzgojiteljica: V vrtcu imate zajtrk, malico, kosilo. Kako to poteka pri vas?

Otrok: Zajtrk poteka tako: mi se igramo, pa vzgojiteljica reče: »Roke umit« in pripeljejo voziček in se usedemo k mizi. Potem si gremo po zajtrk.

Vzgojiteljica: Kako pa malica in kosilo, tudi poteka tako?

Otrok: Ja.

Vzgojiteljica: Ali tudi ti pomagaš pri malici, kosilu?

Otrok: Ja, tako da si nesem k mizi pribor in da si pridem po jesti k vozičku.

Vzgojiteljica: Si sam kaj pripraviš?

Otrok: Bolj ne.

Vzgojiteljica: Ali si lahko sam izbereš prostor, kjer boš sedel?

Otrok: Ja, lahko.

Vzgojiteljica: Kje, s kom najraje sediš?

Otrok: Z J.

Vzgojiteljica: Ali se v vrtcu kdaj dolgočasiš?

Otrok: Ja.

Vzgojiteljica: Kaj potem narediš?

Otrok: Usedem se na tla in razmišljam, kaj se naj igram.

Vzgojiteljica: In potem se spomniš in se greš igrat?

Otrok: Ja.

SKLEP

Več vrtcev je v razvojni nalogi sodelovalo vseh devet let, to pa je tudi čas, v katerem se že kažejo spremembe v praksi vzgojitelja oz. v izvedbenem kurikulumu vrtca. **Na podlagi poglobljene evalvacije smo ugotovili, da je na počutje, vključenost in napredek otrok najbolj vplival premik v mišljenju in delovanju vzgojiteljev – odnos vzgojitelja do otrok v luči pogleda na otroka kot kompetentnega posameznika.** Posledično se spremeni tudi vloga odraslega. Kaže se zadovoljstvo pri delu vzgojiteljev, odprtost, pripravljenost na spremembe, osredotočenost na opazovanje in spremljanje otrok, prilagajanje dejavnosti glede na opažanja, sprotno podajanje povratnih informacij. Zato se spreminja tudi vloga otrok, ki so slišani in upoštevani pri sooblikovanju fizičnega in socialnega učnega prostora na način, da s svojimi idejami vplivajo na vse faze vzgojno-izobraževalnega procesa in jih bogatijo.

Premike v kakovosti dela na področju predšolske vzgoje v tem času gledamo tudi v luči prenove *Kurikuluma za vrtce*, kajti kot narekujejo Izhodišča za prenovo Kurikuluma za vrtce (2022), se mora vrtec oz. sistem odzivati na potrebe otrok in družin v sodobnem času, zato je pomembno, kot je zapisano v cilju prenove: »/.../okrepiti vlogo procesno-razvojnega načrtovanja pedagoškega dela z otroki in povezavo s sprotnim ugotavljanjem in zagotavljanjem procesne kakovosti dela z otroki, tudi ob podpori elementov formativnega spremljanja otroka in strokovnega delavca« (*Izhodišča za prenovo Kurikuluma za vrtce*, 2022, str. 16).

Vrtci se vse bolj soočajo z raznolikostjo, zato je v prvi vrsti pomembno zagotavljanje varne čustvene navezanosti, ki v prvi vrsti omogoča vključenost in dobro počutje vsakega posameznega otroka. To pa lahko zagotovimo le s sistematičnim spremljanjem otrokovega delovanja, odzivanja, čustvovanja ter pripravo ustrezne podpore za njegov nadaljnji razvoj in učenje.

24 Pogovor z otrokom je vodila druga vzgojiteljica in ne vzgojiteljica otroka.

VIRI IN LITERATURA

Batistič Zorec, M. (2023). *Dnevna rutina - vloga otroka, vloga vzgojitelja*. Predavanje na konferenci Ustvarjanje učnih okolij in formativno spremljanje v vrtcu - otrokov glas, 19. april 2023, Laško.

Bračun Mlačnik, I. Primer iz prakse 3. Vrtec Dravograd.

Brglez, M. Primer iz prakse 5. Vrtec Ptuj.

Cankar, G., Brelih-Hatunič, A., Grašič Arnuš, I., Gorše, A., Jerše, L., Ozimek, B., Rupnik Vec, T., Špilak, B. in Zupanc, B. (2019). *Dosežki učencev in dosežki otrok v razvoju in učenju*. Šola za ravnatelje. <https://solazaravnatelje.si/ISBN/978-961-6989-29-9.pdf>

Cotič Pajntar, J. (2023). *Inovativna učna okolja v luči prenove Kurikula za vrtce*. Predavanje na konferenci Ustvarjanje učnih okolij in formativno spremljanje v vrtcu - otrokov glas, 19. april 2023, Laško.

Cotič Pajntar, J., in Zore, N. (2016). *Formativno spremljanje v vrtcu. Priročnik za učitelje in druge strokovne delavce*. Zavod RS za šolstvo.

Cotič Pajntar, J., in Zore, N. (2017). Vključevanje v vrtcu. 6. zvezek v Vključujoča šola. Priročnik za učitelje in druge strokovne delavce. Zavod RS za šolstvo. <https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2023/05/Vkljucujoca-sola-zvezek-6-2017-s-platnicami.pdf>

Devjak, T., in Skubic, D. (ur.) (2009). *Izzivi pedagoškega koncepta Reggio Emilia*. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.

Dumont, H., in Instance, D. (2013). Smernice za učna okolja v 21. stoletju. V S. Sentočnik (ur.), *O naravi učenja*. Zavod RS za šolstvo. <http://www.zrss.si/pdf/o-naravi-ucenja.pdf>

Harrison, C. A. (2009). Opening the dialogue: An exploration of learning stories as a tool for documenting play and learning. https://doi.org/10.1163/9781848880061_011

Hattie, J. (2012). *Visible learning for teachers: Maximizing impact on learning*. Routledge/Taylor & Francis Group. <https://doi.org/10.4324/9780203181522>

Holcar Brunauer, A., Bizjak, C., Cotič Pajntar, J., Borstner, M., Eržen, V., Kerin, M., Komljanc, N., Kregar, S., Margan, U., Novak, L., Rutar Ilc, Z., in Zore, N. (2019). *Formativno spremljanje v podporo učenju, Priročnik za učitelje in strokovne delavce*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Holcar Brunauer, A., Debenjak, K., Bone, J., Vogrinčič, R., Kralj, N., Brodnik, V., Štampfl, P., Novak, L., Mršnik, S., Trampuž Luin, M., Oder, B., Legvart, P., Žinko, A., Rogič Ožek, S., Cedilnik, T., Rostohar, D., Potisk, Z., in Kregar, S. (2017). *Vključujoča šola*. Zavod RS za šolstvo. https://www.zrss.si/digitalna-bralnica/vkljucujoca_sola/

Interno gradivo Oddelka za predšolsko vzgojo v okviru razvojne naloge Formativno spremljanje.

Izhodišča za prenovo kurikulumov za vrtce (2022). Zavod RS za šolstvo. https://www.zrss.si/pdf/izhodišča_za_prenovo_KZV.pdf

Kramar Klešnik, A. Primer iz prakse 1. Vrtec Zelena jama Ljubljana.

Krofič, R. (2016). *Mnogoterost učnih okolij v sodobnem vrtcu*. XXII. strokovno srečanje ravnateljic in ravnatelj vrtcev: Otrok v učnem okolju 21. stoletja. Portorož.

Kurikulum za vrtce. (1999). Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.

Marentič Požarnik, B. (2021). *Spodbujanje kakovostnega zgodnjega učenja. Predavanje na strokovnem usposabljanju razvojnih timov v okviru razvojne naloge Varno in spodbudno učno okolje - Ustvarjanje učnih okolij za 21. stoletje*.

Marjanovič Umek, L., Fekonja, U., in Bajc, K. (ur.) (2005). *Pogled v vrtec*. Državni izpitni center.

Marjanovič Umek, L., Fekonja, U., Kavčič, T., in Poljanšek, A. (ur.) (2002). *Kakovost v vrtcih*. Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Mikuš Kos, A. (2020). *Kako podpirati zdrav psihosocialni razvoj predšolskega otroka v aktualnem času*. Predavanje na strokovnem usposabljanju razvojnih timov v okviru razvojne naloge Uvajanje formativnega spremljanja in inkluzivne paradigme.

Rupar, B. (2020). *Preko aktivnega poslušanja in postavljanja vprašanj do učinkovitejših rešitev*. Predavanje na strokovnem usposabljanju razvojnih timov v okviru razvojne naloge Uvajanje formativnega spremljanja in inkluzivne paradigme.

Rutar Ilc, Z. (2023). *Pomen odnosne kompetence za učenje*. Predavanje na konferenci Ustvarjanje učnih okolij in formativno spremljanje v vrtcu - otrokov glas, 19. april 2023, Laško.

Rutar, S. (2012). Kako razumeti in uresničevati participacijo otrok v vrtcu? *Sodobna pedagogika*, 63 = 129(3), 86-98.

Rutar, S. (2013). *Sociokulturni pristop pri spremljanju otrokovega razvoja in učenja v vrtcu. Revija za elementarno izobraževanje* 2013(6), 105-118. <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-C8LSMNLK>

Trampuš, B. Primer iz prakse 4. Vrtec Sežana.

Turnšek, N. (2023). *Participacija kot osmisličen življenjski vrtcu*. Predavanje na konferenci Ustvarjanje učnih okolij in formativno spremljanje v vrtcu - otrokov glas, 19. april 2023, Laško.

Wiliam, D. (2013). Vloga formativnega vrednotenja v učinkovitih učnih okoljih. V S. Sentočnik (ur.), *O naravi učenja*. Zavod RS za šolstvo. <http://www.zrss.si/pdf/o-naravi-ucenja.pdf>

Woolfolk, A. (2002). *Pedagoška psihologija*. Educy.

Žnidaršič, M. Primer iz prakse 2. Vrtec Otona Župančiča Ljubljana.

IZ ZALOŽBE ZAVODA RS ZA ŠOLSTVO

